

Rahatalous haltuun – irti taloustieteen valtavirrasta

Pekka Sauramo

Jussi Ahokas ja Lauri Holappa

Rahatalous haltuun: Irti kurjistavasta talouspolitiikasta

Like Kustannus Oy, Keuruu, 2014, 397 sivua.

Nuoremman polven tutkijat Jussi Ahokas ja Lauri Holappa ovat kirjoittaneet kirjan, johon suomalaiset vanhemman polven ekonomistit eivät ole kyenneet. He ovat kirjoittaneet tietokirjan rahataloudesta ottamalla lähtökohdaksi jälkikeynesiläisen taloustieteen. Tietokirjana kirja ei ole oppikirja, vaan pikemminkin lukijoita kirjoittajien puolelle houkutteleva mielpidekirja. Kirja on kuitenkin niin hyvin kirjoitettu, että sillä on myös pedagogiset ansionsa.

Kirjan ensimmäisen pääluvun otsikko ”Mitä raha on?” tiivistää kirjan luonteen. Kirjoittajat lähtevät liikkeelle yhdestä rahateorian peruskysymyksestä ja antavat vastauksen, johon huomattava osa koko jälkikeynesiläisestä talousteoriasta perustuu. Sen jälkeen he tarkastelevat yksityiskohtaisemmin rahataloutta eri puolilta jälkikeynesiläisessä hengessä. Tähän teoriaan kirjoittajat myös perustavat kirjaan sisällyttämänsä talouspoliittisen ohjelman.

Kirjoittajat luonnehtivat jälkikeynesiläisyyttä taloustieteelliseksi koulukunnaksi, joka kehittyi Keynesin kuoleman jälkeen edustamaan ja jatkamaan Keynesin työtä. Vaikka kirjoittajat

ottavat esille Nicholas Kaldorin ja Joan Robinsonin nimet, kirjassa korostuu yhdysvaltalaisen jälkikeynesiläisten, esimerkiksi Paul Davidsonin, Hyman P. Minskyn ja L. Randall Wrayn, rooli.

Jälkikeynesiläinen rahateoria perustuu esimerkiksi John Maynard Keynesin ja Joseph Schumpeterin tieteellisten töiden tapaan rahan luottoteoriaan. Raha syntyy luotosta eli uusien velkasopimusten tekemisen myötä. Tämä ei päde ainoastaan moderneihin kapitalistisiin talouksiin vaan myös varhaisempiin yhteiskuntiin. Kirjoittajat tukeutuvat antropologisiin tutkimuksiin kyseenalaistaessaan hyödykerahateorian, johon valtavirtateoriat tyypillisesti perustuvat.

Kapitalistisissa talouksissa velkaa otetaan muun muassa tuotantoa lisäävien investointien ja kulutuksen rahoittamiseen. Siksi raha ja rahoitus ovat erottamaton osa tuotannollista toimintaa. Keynes kiteytti tämän teoriaksi, jota kutsutaan tuotannon rahateoriaksi ja jota jälkikeynesiläiset ovat kehittäneet eteenpäin.

Jos raha syntyy tuotannollista toimintaa rahoittavasta luotosta, rahan tarjonta määräytyy endogeenisesti eikä eksogeenisesti. Jos raha ei ole pelkästään taloudellista vaihdantaa helpottava hyödyke vaan tuotantotoiminnan rahoituksen oleellinen osa, raha ei ole reaalitalouden kannalta neutraalia edes pitkällä aikavälillä vaan myös pitkän aikavälin kehitystä muovaava maksuväline. Rahan hallussapito on yksi keino yrittää hallita tulevaisuuteen liittyvää epävarmuutta. Jo Keynesin korostama yksi rahan hallussapidon muoto, hamstraus, on yksi tekijä, jonka takia yritysten tuottamille tavaroille ei tavallisesti löydy riittävästi kysyntää. Tarjonta ei luo omaa kysyntäänsä, eli Sayn laki ei päde.

Kirjan rahaa ja rahatalouden toimintaa käsittelevät luvut saattavat olla antoisinta luettavaa erityisesti niille ihmisille, jotka tutustuvat Keynesiin ja jälkikeynesiläiseen ajatteluun ensimmäistä kertaa. Kirjan valtavirtaisen talusteorian ongelmia käsittelevässä luvussa kirjoittajat hyödyntävät näiden lukujen antia.

Rahan luottoteoriasta seuraa kahdenkertaisen tilinpidon korostaminen. Korostus näkyy myös jälkikeynesiläisissä makrotarkasteluissa, olivatpa ne sitten empiirisiä tai teoreettisia. Niissä saatetaan kiinnittää erityishuomio esimerkiksi kansantalouden eri sektoreiden väliin rahavirtoihin ja velkasuhteisiin. Makromallien muodostamisessa on kehittynyt varantovirta-mielessä konsistenttien makromallien konstruoimisen perinne (esim. Godley ja Lavoie 2007; Papadimitriou ja Zezza 2012).

Kirjan yhdessä luvussa keskitytään kansantalouden rahavirtojen ja rahoitusaseman tarkasteluun. Kirjoittajat muun muassa kuvaavat Suomen talouden kehitystä viimeisen neljän vuosikymmenen aikana hyödyntämällä kansantalouden tilinpidon sektoritaseita. Koska samantapaisia tarkasteluja on tehty Suomessa

aikaisemminkin, niiden anti kirjassa on toimia ainakin esimerkkinä siitä, miten sektoreiden ali- ja ylijäämät ovat liittyneet toisiinsa Suomessa.

Kirjoittajat esittävät kirjan lopussa Keynesin ja tunnettujen jälkikeynesiläisten taloustieteilijöiden esittämiin talouspoliittisiin suosituksiin perustuvan suhteellisen yleisluonteisen talouspoliittisen ohjelman. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on yhdistää täystyöllisyyteen pyrkiminen eri maissa vakaaseen talouskehitykseen sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Näiden tavoitteiden saavuttaminen on kirjoittajien mielestä mahdotonta, elleivät talouksien institutionaaliset puitteet salli keynesiläistä kysynnänsäätely- ja täystyöllisyyspolitiikkaa. Puitteiden täytyy taata rahapolitiittinen suvereniteetti.

Ohjelmassa korostuu keskuspankin rooli. Keskuspankin on julkisen vallan osana tuettava kysynnänsäätelypolitiikkaa rahoittamalla julkista taloutta. Tämä ohjelmakohta perustuu valtion erikoisrooliin rahataloudessa. Valtiolla ei rahan liikkeelle laskijana ole samanlaista budjettirajoitetta kuin muilla talousyksiköillä. Jälkikeynesiläisten keskuudessa tätä ovat korostaneet erityisesti uuschartalistit (esim. Wray 1998). Jos rahan tarjonta kansantaloudessa on endogeenista, inflaatio tulee ongelmaksi vasta kansantalouden resurssien alkaessa olla täyskäytössä.

Ohjelman keskeisen osan muodostaa jo Keynesin korostama julkisten investointiprojektien käyttö osana täystyöllisyyspolitiikkaa. Kirjoittajat ovat liittäneet ohjelmaansa myös työtakuuohjelman, jossa valtiolla on viimekätisen työllistäjän rooli. Jos työttömät eivät työllisty yksityisellä sektorilla, he saavat töitä julkisella sektorilla ehkä palkalla, joka vastaa minimipalkkaa. Jälkikeynesiläisessä ajattelussa ra-

hapoliittisesti suvereeni valtio voi taata täystyöllisyyden, koska sillä ei ole samanlaista budjettirajoitetta kuin muilla talousyksiköillä. Ydinseikka on rahapoliittinen suvereenisuus.

Kun jälkikeynesiläisessä kirjallisuudessa on hahmoteltu täystyöllisyyspolitiikkaa, on pohdittu myös sitä, miten kustannusinflaatiota voitaisiin hillitä täystyöllisyyttä lähestyttäessä. Kirjoittajat ottavat esille yhdysvaltalaisen jälkikeynesiläisten Sidney Weintraubin ja Abba Lernerin 1970-luvulla esittämät ehdotukset. Weintraubin ehdotus on esimerkki niin sanotusta veroperusteisesta tulopolitiikasta. Ehdotuksessa valtio säilyttää yrityksille rangaistusveron, joka yrityksen täytyy maksaa, jos yrityksen palkat nousevat keskimääräistä tuottavuuden kasvuvauhtia ripeämmin. Lernerin ehdotuksessa veroperusteisen järjestelmän korvaa palkankorotuslupajärjestelmä: valtio laskee liikkeelle palkankorotuslupia, joiden hallussapitäjällä on oikeus vuoden kuluessa nostaa työntekijöiden palkkoja kansantalouden edellisvuoden tuottavuuskehityksen verran.

Nämä vanhat suositukset on tehty viime kädessä Yhdysvaltojen työmarkkinoita varten. Yhdysvalloissa palkanmuodostus on hajautettua, ja muun muassa sen takia ratkaisuehdotuksissa pyritään palkkainflaation kiihtymisen muodostama ulkoisvaikutus sisäistämään markkinaehtoisesti. Maissa, joissa palkoista saatetaan sopia keskitetysti ja koordinoitusti, ulkoisvaikutuksen sisäistäminen voidaan ainakin periaatteessa saavuttaa toisella tavalla. Siksi ohjelman ehdotukset palkkainflaation hillinnän osalta

ovat arveluttavia ainakin korporatistisiin maihin sovellettuina.

Ohjelma havainnollistaa, minkälaisiin talouspoliittisiin suosituksiin voidaan jälkikeynesiläisistä lähtökohdista päätyä rahapoliittisen suvereniteetin omaavien maiden osalta. Olisi ollut kiinnostavaa lukea, mitä mieltä kirjoittajat ovat mahdollisuuksista harjoittaa ohjelmassa luonnosteltua keynesiläistä politiikkaa rahapoliittisen suvereenisuutensa menettäneessä Suomessa.

Jussi Ahokas ja Lauri Holappa esittävät lopuksi toiveen, että kirja auttaisi osaltaan tekemään suomalaisesta taloustieteellisestä ja talouspoliittisesta keskustelusta entistä moniäänisempää. Kirjoittajat ovat hoitaneet oman osuutensa erinomaisesti. Kirjaa voi suositella jokaiselle, joka on kiinnostunut jälkikeynesiläisyydestä. Se sopii hyvin esimerkiksi ensimmäiseksi kirjaksi lukijalle, joka etsii vaihtoehtoja valtavirtataloustieteen ulkopuolelta. □

Kirjallisuus

- Godley, W. ja Lavoie, M. (2007), *Monetary Economics: An Integrated Approach to Credit, Money, Income, Production and Wealth*, Palgrave Macmillan, New York.
- Papadimitriou, D. P. ja Zezza (toim.) (2012), *Contributions in Stock-flow Modeling: Essays in Honor of Wynne Godley*, Palgrave Macmillan, New York.
- Wray, L. R. (1998), *Understanding Modern Money: The Key to Full Employment and Price Stability*, Edward Elgar, Cheltenham.